

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו זברי תורה מחודדים בפ"ך (קידושין ל.)

ה' - י"ד אייר תשפ"ו | ענחות דף ק"ב - ק"י | שנה חמש עשרה

מערכת: 073-249-0403
m@sdaf.co.il

לנ"ג
הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
גלב"ע כ"ו ניסן תשע"ז

גליח
454-455

נאמר לגבי 'בעל מום', שנפדה. שאין לפרש הכתוב לכהמה טמאה ממש - שנאמר 'ואם בכהמה הטמאה ופדה בערכך'. יכול יפדו על מום עובר? תלמוד לומר 'אשר לא יקריבו ממונה קרבן לה' - מי שאינה קריבה להשם כל עיקר, ולא בעל מום עובר שנקרב לאחר שעבר המום.

לשמואל הסובר שמנחות ונסכים שלא קידש בכלי נפדים גם בטוהרים:

הקשו: שנינו במשנה 'עצים, לבונה, וכלי שרת שנטמאו אין להם פדיון' - ודומים למנחות ונסכים טוהרים [שהרי עצים ולבונה - אינם אוכל ורק חזית הקודש נותנת להם שם אוכל, ורק בעצים לאחר שחתכו יפה לגזירים, ולבונה רק לאחר שנתקדש בכלי שרת. וכלי שרת - יש להם טהרה במקוה], ומוכח שבזמן שהם טוהרים לא שייך בהם פדיון ולא כשיטת שמואל? ודחו: שהטעם שאינם נפדים משום שהם טוהרים אינם נפדים, וגם עצים אינו מצוי למזבח - שהרי עץ שמצאו בו תולעת פסול.

הקשו: המתפיש תמימים לבדק הבית אין פודים אותם לחולין, ומוכרים אותם למי שצריך קרבן - שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם. ואמר רב פפא שאם שמע שמואל הלכה זו היה חוזר מדבריו, שהרי מוכח משום שהם טוהרים אינם נפדים לחולין? ודחו: שהטעם שאינם נפדים משום שלא מצוי בהמות כשרות למזבח - שפוסל בהם כל מום וגם בדוקין שבעין.

מנחת קרבן עולה ויורד פודה גם בטוהרה שראוי למזבח (לרבי אלעזר), שהרי עשיר מביא כבשה או שעירה וכן בעני המביא עופות נאמר 'מחטאתו' ומשמע מקצת מחטאתו - שאם היה עשיר בשעת החטא והפריש מעות לכבשה או שעירה והעני יביא מקצת 'מחטאתו' ודי דמי תורים, ואם העני יותר - יביא מנחה, והשאר חולין. ובדלי דלות המביא מנחה נאמר 'על חטאתו' שמשמע יוסיף על מה שכבר הפריש - שאם היה עני והפריש מנחה והעשיר, יפדה ויוסיף עליה מעות ויביא כבשה או שעירה.

דף ק"א - ע"ב

ערלה, כלאי הכרם, שור הנסקל, עגלה ערופה, ציפורי מצורע, פטר חמור - לת"ק: מטמאים טומאת אוכלים. לרבי שמעון: כיון שאסורים בהנאה אינם מטמאים, שדרש 'מכל האוכל אשר יאכל' - רק אוכל שאתה יכול להאכיל לאחרים נקרא אוכל. בשר בחלב - מטמא גם לרבי שמעון, ומשני טעמים: א. שמוותר בהנאה (לשיטתו), ויכול להאכיל לגוי, המקור: מגזירה שווה שנאמר 'כי עם קדוש... לא תבשל גדי בחלב אמו', ונאמר 'ואנשי קודש תהיון לי ובשר בשדה טריפה לא תאכלו' - כטריפה שאסורה באכילה ומותרת בהנאה. ב. משום שהרי היה לבשר וחלב שעת הכושר קודם שנתבשל ביחד. פרה אדומה - מטמא טומאת אוכלים גם לרבי שמעון, הואיל והיה לה שעת הכושר, שהרי אם מצא אחרת נאה ממנה מצוה לפדותה, וגם שהיא כבר על גב המערכה, ודי בכך שמצוה לפדותה להחשיב כשעת הכושר.

פיגל במנחה - רבי הושעיא שמע שלדעת רבי שמעון אינה מטמאה טומאת אוכלים, והוא אם לא היה לה שעת הכושר, באופן שהקדיש אותה במחובר לקרקע, וגם לגירסא (בע"א) שלרבי הושעיא נפדה גם מנחה טהורה קודם שקדישה בכלי, מכל מקום כיון שלא נפדה לא היה לה שעת הכושר, ואינו דומה לפרה שיש מצוה לפדותה, מה שאין כן במנחה שאין מצוה.

טומאת אוכלים בנות: לן לפני זריקה - אינו מטמא, שלא היה לו שעת הכושר. לן לאחר זריקה - מטמא, שהיה לו שעת הכושר. טומאת אוכלים בפיגול: בזבחים בין קדיש קדשים ובין בקדשים קלים - אינו מטמא. במנחה - מטמא, והוא אם הקדישה לאחר שנקצר, שהיה לה שעת הכושר.

אם לן לפני זריקה אינו מטמא - פירושו: אם לן קודם שיראה לזריקה' שלא היה זמן ביום לזרוק, שאם היה לה זמן הרי זה נחשב כהיה לו שעת הכושר, וכמו בפרה, שהרי אם מצוה לזרוק.

אם פיגל בזבחים אינו מטמא - פירושו: אם פיגל בשחיטה, אבל אם פיגל בזריקה הרי קודם זריקה היה מצוה לזרוק כהוגן והיה לו שעת הכושר. ומה שלא חילק התנא בין פיגל בשחיטה לבין פיגל בזריקה, רק בין פיגל בזבח או במנחה - משום שרצה ללמד שבמנחה גם אם פיגל בקמיצה שהיא כמו שחיטה בזבח מכל מקום מטמאה כיון שהיה לה שעת הכושר קודם שהקדיש המנחה.

מנחות דף ק"ב. יום ה' פרשת אח"ק - ו' אייר תשפ"ו

דף ק"ב - ע"א

קרבן הראוי לזריקה - מטמא טומאת אוכלים גם אם לא נזרק ונפסל, רב אשי בשם רב נחמן: חולק וסובר שרק פרה שהיה ראוי לפדיון נחשב שהיה לה שעת הכושר ומטמא, כיון שחסר לה רק דיבור של פדיון, מה שאין כן ממוסר מעשה זריקה.

כלל אמר רבי יהושע: כל שהיה לה שעת היתר לכהנים ונפסל - באופן שלן או נטמא או יצאה - אין מועלים בה. כל שלא היה לה שעת היתר לכהנים - באופן שנשחט חוץ לזמן או מקום, ושקיבלו פסולים וזרקו דמה - מועלים בה. ומבואר שגם אם לן קודם זריקה [שאם הכוונה לאחר זריקה ממש היה לו לומר 'כל שיש לו' ולא 'כל

גליח זה הוקדש ליום השלושים של האי גברא רבה
איש הצדקה והמעש מיקרי קרתא דשופריא
הרה"ח ר' גבריאל צבי גרינואלד בן הרה"ח ר' דוד אליהו זצ"ל
גלב"ע ז' ניסן תשפ"ו

ת"נ צ"ב ה'
הונצח ע"י בני ידידת הרב אהרן גרינוולד ה"ו

דבר המערכת לסיזום מסכת מנחות

מאת הרב הגאון ר' ישעיה קראוס שליט"א

מגיד שיעור מסור בלב ונפש מידי יום בימונו בקו הסיכומים של 'מחודדים'

"ישר כוחך ששיברת" (מנחות דף צ"ט):

משה רבינו קיבל את הלוחות הראשונות מן השמים, לאחר ארבעים יום שלא אכל ושתה, ויורד אל בני ישראל ושובר את הלוחות לעיניהם, ומסכים השם יתברך עם משה רבינו ואומר לו 'ישר כוחך ששיברת' מה מונח ביישר כח?

מבאר שם הצאן קדשים: שאם לא נשתבר הלוחות לא היה שכת התורה והיה לומד האדם פעם אחת ואינו צריך לחזור עליה יותר, ועכשיו שנשתברו הלוחות באה על ידי זה שכחה לעולם, ואם כן צריך האדם ללמוד ולשנן עד שיהא 'מחודדים' בפ"ך, ועל זה למדו רבותינו זכרונם לברכה מלמד 'שביטולה זהו יסודה' שעל ידי הביטול בשבירת הלוחות היא מוכרח לחזור על תלמודו שוב ושוב ויהא מיוסדת אצלו, וזהו 'היישר כח' שאמר השם יתברך למשה.

גם אני אומר כך לאותו מפעל גדול וחשוב כשמו כן הוא 'מחודדים' שיהיו דברי תורה מחודדים בפ"ך שאם ישאלך אדם אל תגמגם אלא אמור לו מייד, "ישר כוחך ששיברת"

יישר כוחך - בהגשת שולחן ערוך מנופה ומסודר.

יישר כוחך - בחידוד וסידור הסוגיות.

יישר כוחך - בהכנת סולת נקיה ועריבה.

יישר כוחך - בקיומה 'דלא תשכח'.

יהי רצון שנזכה כולנו בהמשך דברי הגמרא (לפי ביאור המהר"ל) 'כל המשמר את התורה על ידי שחוזר עליה שלא ישכחנה נשמתו משתמרת בקרבו' וכמאמר שלמה המלך החכם מכל אדם 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו' - ואין טוב אלא תורה ונא אל תעזבו רק לחזור ולשנן עד שיהא מחודדים בפ"ך כדי שתאמר מייד,

אמן, כן יהי רצון.

מנחות דף ק"א. יום ד' פרשת אח"ק - ה' אייר תשפ"ו

פרק שנים עשר - המנחות והנסכים

דף ק"א - ע"א

משנה: מנחות ונסכים - נטמא עד שלא קידש בכלי: יש להם פדיון, שהרי עדיין לא קידשו רק קדושת דמים. נטמא משקידש בכלי: אין להם פדיון, שכבר קידשו קדושת הגוף.

העופות, העצים, הלבונה, וכלי שרת שנטמאו - אין להם פדיון, שהרי לא נאמר פדיון רק בבהמה.

'מנחות ונסכים שלא קידשו בכלי'

לשמואל: נפדה גם כשהם טוהרים - ומה ששינו 'שנטמאו' הוא משום סיפא, שאם קידשו בכלי אין להם פדיון גם אם נטמאו. שלא נטעה לומר שהואיל שנקרא בעל מום טמא [כדלהלן בקטע הבא], אם כן יש לטמא פדיון כמו לבעל מום, משום שגם בעל מום לא שייך פדיון לאחר שנתקדש בכלי שרת.

לרב כהנא: רק טמאים נפדים.

לרב אשעיא: נאמרו שתי גירסאות, י"א: שנפדה רק טמאים ולא טוהרים, י"א: שנפדים גם טוהרים.

'ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה'... והעריך אותו הכהן' - פירוש הכתוב

שהיתה לו] כיון שהיה ראוי לזריקה אומרים כל העומד לזרוק הרי הוא כזרוק ויצאה מידי מעילה, והוא רק במעילה שכיון שיצאה הקדושה אינה חוזרת, אבל אין להוכיח מזה לטומאת אוכלים, שכיון שלא חל עליו שם אוכל בזריקת הדם אינו מטמא.

דף ק"ב - ע"ב

א. המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא קודם שנשחט: לרבי מאיר: יצא וירעה בעדר.

לחכמים: ירעה עד שיטאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה.

לרבי אליעזר: יקרבי, שאם אינו בו על חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר (שהרי מביא אדם אשם תלוי בכל יום).

ב. המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא לאחר שזרק הדם: יאכל הבשר כדינו.

ג. המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא לאחר שנשחט:

לחכמים: הדם - ישפך, הבשר - ישרף.

לרבי יוסי: הדם - יזרק, הבשר - יאכל. 'הטעם' - לרבא: כשיטת רבי שמעון שכל העומד לזרוק כזרוק (ולא כרב אשי (לעיל ע"א) שסובר שלא אמר רבי שמעון במחוץ לזריקה). ומכל מקום נותר ופרה מטמאים טומאת אוכלים, ואין אומרים שכיון שכל העומד לשרוף כשרוף הם כבר עפר - משום שחיבת הקודש שאינם אותם לקבל טומאה. למעשה: סובר רבי יוסי שכלי שרת מקדש הפסולים (מכשיר פסולים לגמרי) ליקרב לכתחילה.

צריד מנחה (קמח יבש שלא הוכשר לקבל טומאה) מקבל טומאה מהתורה משום שחיבת הקודש שיש לקשרו, כמו שדרשו הגאמאר 'הבשר' שגם עצים ולבונה מקבלים טומאה. הסתפק רבי שלמה, ומה שגם נטמא לטמא אחיהם ולמנות בו ראשון ושני. והוא מדאורייתא, אבל מדרבנן פשוט שמונים בו ראשון ושני, ולכן אמר רבי שמעון (לרבא) שנותר ופרה מטמאים גם שהם כשרופים.

משנה:

הגודר מנחה ואמר הרי עלי במחבת, והביא במחבת, או להיפך - לחכמים: כשירה, ולא יצא חובת נדרו, לרבי שמעון: יצא חובת נדרו.

הגודר מנחה והיה עישרונו סולת מונח לפניו ואמר זו להביא במחבת, והביא במחבת, או להיפך - לחכמים: פסולה. והיה שמיניו בברייתא שלא קידשו כלי שרת - פירושו, לא קידשו להיקרב אבל קידשו להפסול, לרבי שמעון: יצא גם חובת נדרו.

הגודר מנחה ואמר הרי עלי שני עשורונת להביא בכלי אחד, והביא בשני כלים, או להיפך - לחכמים: כשר ולא יצא ידי חובת נדרו, באופן שלא הזכירו לו שגדר להיפך, אבל אם הזכירו לו והביא להיפך, דינו כמו באמר 'אלו' (בקטע הבא), לרבי שמעון: יצא ידי חובת נדרו.

הגודר מנחה והיה לפניו שתי עשורונת ואמר אלו בכלי אחד והביא בשני כלים - לחכמים: פסול. אמר אלו בשני כלים והביא בכלי אחד - הרי הם כשתי מנחות שנתערב, שאם יכול לקמץ מכל אחת בפני עצמה - כשירות, ואם לא - פסול, לרבי שמעון: יצא גם חובת נדרו.

מה ששינוי במשנה שאם שינה מהגדר פסולה המנחה - הוא אם יחד הסולת בשעת הגדר, אבל אם קבעה בשעת הפרשה אינה נפטלת בשינוי, שנאמר 'כאשר נדרת' ולא 'כאשר הפרשת'.

המשנה מהגדר שנינו במשנה גם לענין סוג הכלי וגם לענין שינוי בחילוק כלים, שאם פירש התנא רק בשינוי כלי היינו אומרים שרק בזה לא יצא ידי נדר, מה שאין כן בשינוי בחילוק הכלים כיון שלא שינה בכלי יצא גם ידי נדרו. ואם פירש התנא רק לענין שינוי החילוק היינו אומרים שרק בזה כיון שחילק שלא כמו שגדר לא יצא ידי נדרו, מה שאין כן בשינוי רק סוג הכלי יצא גם ידי נדרו.

מנחות דף ק"ג. יום א' פרשת אח"ק - ז' אייר תשפ"ו

דף ק"ג - ע"א

משנה:

האומר הרי עלי מנחה מהשעורים - לת"ק: יביא מהחטים. לרבי שמעון: פטור.

האומר הרי עלי מנחה קמח - לת"ק: יביא סולת. לרבי שמעון: פטור.

האומר הרי עלי מנחה בלי שמן ולבונה - לת"ק: יביא שמן ולבונה. לרבי שמעון: פטור.

הרי עלי חצי עשרון - לת"ק: יביא עשרון שלם. לרבי שמעון: פטור.

הרי עלי עשרון ומחצה - לת"ק: יביא שניים. לרבי שמעון: פטור, וחולק בכל אלו כיון שלא התנדב כדרך המתנדבים, וסובר כשיטת רבי יוסי שמתפס אדם גם בגמר דבריו.

שיטת תנא קמא שהגודר מנחה שלא כהלכה מביא כהלכה - לחזקה (בהוי אמיןא): הוא כשיטת בית שמאי, אבל לבית הלל פטור מכלום, שגדר ופתח עמו. וכמו שנחלקו באומר הריני נזיר מגרונות ומדבילה - שלבית שמאי: הרי הוא נזיר, ולבית הלל: אינו נזיר. לרבי יוחנן: אפשר להעמיד המשנה כבית הלל, ובאומר אם הייתי יודע שאין נודרים כך לא הייתי נודר כך רק כך. חזקה (למסקנא): העמיד המשנה כמו שהעמידה רבי יוחנן - משום שקשה לו למה נקט התנא מהשעורים היה לו לכתוב חידוש יותר גדול בגודר מן הערשים שאינו שייך במנחות ובכל זאת מביא מנחה מחטים? ובהכרח לומר משום המשנה כבית הלל, ולכן נקט התנא רק שעורים שטועה אדם בו שהיה אהא מנחת סוטה מהם, אבל אינו טועה בערשים. ודחה אותו רבי יוחנן שלדבריו שהמשנה כבית שמאי אינו צריך לחזור בו משום דיוק זה, משום שכונת התנא שלא רק בערשים שבוודאי אינו טועה בזה אדם כיון שלא שייך במנחות, ובוודאי רוצה לחזור בו ואינו יכול משום שתפס לשון ראשון, רק גם אם נדר משיעורים שיש לומר שטעה, אומרים בכל זאת תפוס לשון ראשון ומביא מחטים.

דף ק"ג - ע"ב

שיטת תנא קמא ליעזרי: 'מה ששינוי שהגודר מהשעורים - יביא מן החטים, קמח - יביא סולת, בלי שמן ולבונה - יביא שמן ולבונה, חצי עשרון - יביא עשרון שלם' - כל זה הוא רק אם הקדים ואמר מנחה, שאזי תפוס לשון ראשון ואינו יכול לחזור בו במה שאמר (כפירוש חזקיה בע"א), אבל אם לא אמר מנחה [רק מנחה, לפירוש שני ברש"י] שלא אמר כל מנחה רק הרי עלי מן השעורים] - אינו מביא כלום. ולפי זה מה ששינוי 'עשרון ומחצה' - יביא שניים, צריך לפרש שאמר 'הרי עלי מנחה חצי עשרון, ועשרון', שמיד כשאמר 'מנחה' התחייב בעשרון, וכשאמר 'חצי עשרון' אינו כלום, וכשחזר ואמר 'עשרון' התחייב בעשרון נוסף. שאם אמר 'מנחה עשרון ומחצה', הרי לא אמר 'מנחה' על חצי עשרון וממילא אינו כלום, ומביא רק עשרון אחד.

משנה: מביא אדם מנחה עד 60 עשורונת בכלי אחד, ואם נדר 61 עשורונת - מביא 60 בכלי אחד וזאת בכלי אחד. הטעם - לרבי יהודה רב אילעאי: [ראש המדרבית בכל מקום] שכן מצינו שהציבור מביא ביום טוב הראשון של סוכות שחל להיות בשבת 61, די ליהודי שיפחות מן הציבור אחת. לרבי שמעון: אין לפרש הטעם כרבי יהודה, שהרי אינם נבדלים זה עם זה: שהם - לפרים והם - לכבשים, אלו - בלילתם עבה ואלו - בלילתם רכה, אלו - בלילתם בשחרית ואלו - בלילתם בין הערביים, רק הטעם הוא משום שנאמר 'וכל מנחה בלילה בשמן וזריחה' - הבא מנחה שיכולה להיבלל, ורק עד 60 אפשר להתערב בלוג בשמן אחד. והגם שגם הבלילה מעקבת: מכל מקום כל הראוי לבלילה - אין בילה מעקבת בו, וכל שאינו ראוי לבלילה - בילה מעקבת בו.

לחכמים שאלו לרבי שמעון: האם רק בדיוק שישים סאים נבלל ולא יותר? השיב רבי

שמעון: כל מידות חכמים כן הוא, וכמו שמצינו: א. טבילת אדם בארבעים סאה - חסר קורטוב אינו טובל. ב. טומאת אוכלים בשיעור כביצה - חסר שומשוש אינו מטמא טומאת אוכלים. ג. טומאת מדרס בבגד שהוא שלושה על שלושה טפחים - חסר חוט אחת אינו מטמא טומאת מדרס.

דם נבילות: אמר רבי יהושע בן לוי - מעשה בפרדה אחת מבית רבי שמתה, ושיערו חכמים את הדם שיצא ממנה אם יש בו רביעית כמו נבילה משום שיכול לקרוש ולעמוד על קוציה. הקשה עליו רבי יצחק בר ביסנא - מברייתא, שהעידו רבי יהושע ורבי יהושע בן בתירא על דם נבילות שטהור, ומעשה שהיו הורגים חמורי בר לאריות והיו העולי רגלים עוברים בדם ולא אמרו להם חכמים דבר. ותיירצו - שמחלוקת תנאים בזה, והוא אחד ממשנה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל, לבית שמאי: מטהרים דם נבילות, ובית הלל: מטמאים ברביעית.

נאמר בתוכחה: והיו חייך תלואים לך מנגד - זה שאין לו שדה ולוקח תבואה משנה לשנה, ופחדת לילה ויומם - זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת, ולא תאמין בחייו - זה הסומך על הנחתום וקונה בכל יום לאותו יום. ורבי יהושע בן לוי היה מאלו שסומכים על הנחתום ולא היה בו דעת להשיב לרבי יצחק על קושייתו.

מנחות דף ק"ד. יום שב"ק פרשת אח"ק - ח' אייר תשפ"ו

דף ק"ד - ע"א

משנה: המנדב יין לנסך על המזבח - אינו יכול לנדב לוג, ולא 2 לוג, ולא 5 לוג, כיון שאין שיעור זה בנסכים, רק מנדב 3 לוג - כנסכי כבש, 4 - כנסכי איל, 6 - כנסכי שור, ומנדב 7 - כנסכי כבש ואיל, 8 - שני נסכי איל, וכן הלאה).

איבעיא אם יש קבע לנסכים - וצריך להביא כל מה שגדר בכלי אחד, ולכן הגודר 5 לוג אינו יכול להקריב עד שיגדב עוד לוג והיו 6, או שמא אין קבע לנסכים - ויקריב 4 הראוי, והחמישי יחד לנדבת ציבור? (ימכר ויביא בדמיו עולות לקיץ המזבח, או שיצטרף לעוד 2 נבשיל נסכי תמיד).

ששה שופרות היו במקדש לנדבה - א. כנגד מותר חטאת, ב. מותר אשמות, ג. מותר אשם זביר, ד. מותר אשם מצורע, ה. מותר קינין, ו. מותר מנחת חוטא. ואין להוכיח מכאן שיש קבע לנסכים, שאם אין קבע היה צריך להתקין שופר נוסף כנגד מותר הנסכים - משום שאלו שכחים, ויצטרפו אלו ואלו לשלושה או לארבעה ויקרבו.

נאמר בפרשת נסכים ארז - מלמד שמתנדבים יין לכדו, 3 לוג כפחות שבנסכים, יהיה - מלמד שאם רצה יכול להוסיף. ככה - מלמד שאינו יכול לפחות משלש לוג. ולא הוצרך הכתוב לומר שיכול להוסיף ולהביא 4 או 6 - שהרי גם הם כשיעור נסכי איל ופר, ובהכרח שהכוונה לנודב 5 לוג, ויש לפשוט שאין קבע לנסכים. ומה ששינוי שאין מתנדבים 2 או 5 לוג - אין דינם שווה, שהרי 2 אינו ראוי כלל, אבל 5 לוג מקריב 4 מהם. נדר י"א לוג - אם תמצא לומר יש קבע לנסכים, איבעיא האם כוונתו לשני מיני שונים כשיעור 2 אילים וכבש, או כוונתו רק למין אחד, ולא יקריב עד שישלים לשיעור 12 לוג - כמניין 2 פרים? ונשאר בתיקו.

דף ק"ד - ע"ב

משנה: נסכים - לרבי עקיבא: אפשר לנדב יין בפני עצמו, אבל שמן אין מתנדבים בלי סולת ויין. לרבי רמון: גם שמן אפשר לנדב בפני עצמו - שכשם שיש הבא בחובה לנסכים בא נבדבה כך גם שמן. השיב רבי עקיבא: לא, אם אמרת ביין שכן נקרב גם עם חובתו בפני עצמו, אבל שמן אינו נקרב בחובתו לעצמו רק עם סולת.

מנחת נסכים בכל יום: מדברי התנאים לומדים שיכול אדם לנדב מנחת נסכים בכל יום, שלא נאמר שדווקא חמשה מיני מנחות שפירש הכתוב בנדבה יכול לנדב, רק חמשת מיני מנחה הוא רק אם נדר מנחה סתם, אבל אם פירש להביא מנחת נסכים - מביא בנדבה.

שומתות בקרבן עולה, שלמים, ועוף - אפשר בשותפות, וגם פירשה אחת - שנאמר 'אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה'.

נאמר במנחה 'נפש':

למלמד על מנחה שאינה באה בשותפות - משום שנאמר בה 'נפש', ואין לומר משום שנאמר בה 'תקריב' לשון יחיד, שהרי נאמר 'למנחותיהם', ולכן גם עולה גם שנאמר בה 'יקריב' אה בשותפות כיון שנאמר 'לעולותיהם'.

אמר הקדוש ברוך הוא: מי דרכו להביא מנחה? עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני.

נשתנה מנחה שנאמר בה חמשה מיני טיגון - משל מלך בשר ודם שעשה לו אוהבו סעודה וידע בו שהוא עני, אמר לו עשה לי חמשה מיני טיגון כדי שאהנה ממך.

הדרן עלך פרק המנחות והנסכים

מנחות דף ק"ה. יום א' פרשת אמור - ט' אייר תשפ"ו

פרק שלשה עשר - הרי עלי עשרון

דף ק"ה - ע"א

משנה:

האומר הרי עלי עשרון - יביא מנחה עשרון אחד.

האומר הרי עלי עשורונת - יביא מנחה שני עשורונות.

פירש כמה עשורונת יביא ושכח - יביא 60 עשרון. (יעיון באות ח').

אמר הרי עלי מנחה - לחכמים: יביא איזו מין מנחה שירצה. לרבי יהודה: יביא מנחת הסולת המיוחדת שיש במנחות. שאין לה שם לווי, ונתנו סימן בברייתא שהיא מנחה שפתח הכתוב בפרשת מנחות הכתוב תחילה. [שאין לומר שאין זה סימן רק טעם - שאם כן גם הגודר עולה יביא בן בקר שפתח בו הכתוב? וכן הגודר מהצאן יביא כבש? והגודר מהעוף יביא תוריים? והרי שנינו: האומר הרי עלי עולה - יביא כבש, לרבי אלעזר בן עזריה: יביא תור או בן יונה].

אמר הרי עלי מנחה או מין המנחה - יביא מנחה אחת.

אמר הרי עלי מנחות או מין מנחות - יביא שתי מנחות ממין אחד.

פירש מין המנחה שגדר ושכח - יביא חמשת מינים.

פירש כמה עשורונת שבייא ושכח - לחכמים: יביא מנחה של 60 עשרון. לרבי: יביא 60 מנחות מאחת עד 60. ומה ששינוי בריש שבייא מנחה של 60 עשרון - לחזקה: כחכמים. שהרי לרבי יביא 60 מנחות מאחד עד 60. לרבי יוחנן: גם כרבי, ומדובר באומר פירשתי כמות עשורונת ולא קבעתי בכלי, ויביא 60 כלים שבכל אחת עשרון אחד.

אמר הרי עלי מני מנחה - איבעיא אם כיון שאמר 'מיני' הכוונה לשתי מנחות, ומה שאמר 'מנחה' הוא משום שכן נקראים כל המנחות כנאמר 'וזאת תורת המנחה', או שמא כיון שאמר מנחה כוונתו לאחת, ומה שאמר מיני הוא שיביא אחת ממני המנחות? שיניו בברייתא: אמר מין מנחות עלי - יביא שתי מנחות ממין אחד. אמר מיני מנחות עלי - יביא שתי מנחות משני מינים. ורצו לפשוט האיבעיא - ממשמע שאם אמר מיני מנחה מביא אחת. ודחה: ומה ברייתא זו כרבי שמעון שסובר שהגודר מנחת מאפה יכול להביא מנחת חלות מוצצה ריקקים, ולשיטתו יש לפרש דבריו מיני מנחה - מנחה מאפה שיש בו שני מינים, אבל לחכמים שהגודר מנחת מאפה יביא או כולם חלות או כולם ריקקים, באמת הגודר מיני מנחה מביא שתי מנחות משני מינים.

דף ק"ה - ע"ב

מנחת מאפה תנור - לרבי שמעון: יכול להביא חלק ריקקים וחלק חלות, לחכמים: כולם חלות או ריקקים.

שינוי במשנה שהנדר מין מנחה מסוימת ושכח מביא חמש מנחות מחמשת המינים - לרבי ירמיה: הוא שלא כרבי שמעון, שלדבריו יש להתפק אולי נדר מנחת מאפה ופירש כמה חלות וכמה ריקקים, וממילא צריך להביא לרבי יהודה - 14 מנחות, לרבי מאיר - 16 מנחות. לאביי: גם לרבי שמעון די שביא די חלות ולגו שמן, וגם 10 ריקקים ולגו שמן, וייתנה בתנאי שהנדר יהא לנדר והשאר לנדבה, וכמו שסובר לגבי ספק מצורע כדלהלן. ואף על פי שלא התיר רבי שמעון לעשות כן כמתחילה רק כדי להכשיר המצורע - הוא רק בשלמים שממעט בזמן אכילה, אבל במנחה מתיר לתתילה.

ספק מצורע מוחלט שנטהר - לרבי שמעון: מביא אשם ולגו שמן, ומתנה ואומר: אם הוא מצורע - זהו אשמו זה ולגו, ואם לא - האשם יהא שלמי נדבה (וכן השמן לנדבה), ומספק טעון האשם שחיטה בצפון ומתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוך, ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה. [לחכמים: אינו עושה כן, מפני שמביא קדשים לבית הפסול, שהרי ממעט בזמן אכילת שלמים].

הקשה רב פפא לאביי לדברי רבי שמעון: הרי בהכרח מביא עשרון ולגו לחלות בכלי אחד, ועשרון ולגו לריקקים בכלי אחר, ואם נדר מחצה חלות ומחצה ריקקים נמצא שמביא מנחת ממה שנתקדם בשני כלים נפרדים? השיב אבי: רבי שמעון בעצמו סובר שאפשר להביא שני עשרונות ושני לוג בכלי אחד, ולהתנות בתנאי שחצי לנדר וחצי לנדבה.

סדר הקמיצה לרבי שמעון כשמביא ומתנה: קומץ מהחלות לבד ומריקקים לבד, ומתנה: אם נדרתי חלות לבד או ריקקים לבד - קומץ החלות היא על החלות שהם חובה או נדבה, וקומץ הריקקים היא על הריקקים שהם חובה או נדבה. ואם נדרתי מחצה חלות ומחצה ריקקים - קומץ החלות היא על חובתי שהיא מחצה חלות ומחצה ריקקים, וקומץ הריקקים היא על מנחת הנדבה שגם היא מחצה ריקקים ומחצה חלות. ואף על פי שלכתחילה המביא מחצה חלות ומחצה ריקקים צריך לקמץ משניהם יחדיו, הרי אמר רבי שמעון שבדיעבד אם קמץ ועלה בידו מאחד על שניהם יצא.

מה שיכול להתנות לרבי שמעון - הוא כרבי שמעון בן יהודה בשם רבי שמעון שגם המביא מנחה מחצה חלות ומחצה ריקקים, חוצה לוג השמן מחצה חלות ומחצה ריקקים, ומחצה לריקקים ומושח כמו כי והמותר נאכל לכהנים. שהרי לחכמים אינו יכול להתנות - שלדעתם דין מותר השמן שמתנה לפי נדר: מנחה הבאה כולה ריקקים - מושח כמו כי והשאר לכהנים, מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה ריקקים - חוצה לוג השמן מחצה לחלות ובולל בו, ומחצה לריקקים ומושח כולם והשאר מחזיר לחלות.

מנחת דף ק"ו. יום ב' פרשת אמור - י"א אייר תשפ"ו

דף ק"ו - ע"א

שינוי במשנה המפרש מין המנחה שנדר ושכח מביא מחמשת מיני מנחה: ואינו צריך להביא גם מנחת נסכים שבאה בנדבה - א. מסתפק רק על מנחה הבאה ביחיד ולא מסתפק במנחה הבאה גם בציבור. ב. מסתפק רק מנחה הבאה בגלל עצמה ולא מסתפק במנחה הבאה בגלל זבח. ג. מסתפק רק על מנחה הטעונה לבונה ולא מסתפק במנחה שאינה טעונה לבונה. ד. מסתפק רק על הבאה לבונה ולא מסתפק במנחה הטעונה לוג. ה. מסתפק רק על מנחה הטעונה קמיצה ולא על מנחה שאינה טעונה קמיצה.

אמר פירשתי מנחה וקבעתי בכלי אחד של עשרונים ואיני יודע מה פירשתי - לחכמים: יביא מנחה של 60 עשרונים. לרבי: יביא 60 מנחות מעשרון אחד עד 60, שהם 1830 עשרונות.

פירש הכמות וגם מין המנחה, ושכח - לחכמים: יביא מכל מין מחמשת המינים 60 עשרונים, שהם 300 עשרונים. לרבי: יביא מכל מין 60 מנחות מעשרון אחד עד 60, שהם 9150 עשרונות.

הטעם לרבי וחכמים:

לרב חסדאי: בין לרבי ובין לחכמים אין מעריכים חובה בנדבה, רק נחלקו, לרבי אסור להכניס חולין לעזרה, לחכמים מותר, ולכן יכול להביא הכל בכלי אחד והמותר על חובתו חולין.

לרבה: בין לרבי ובין לחכמים אסור להכניס חולין לעזרה, רק נחלקו, לחכמים מותר לערב חובה בנדבה, ומביא הכל בכלי אחד ומתנה שהמותר על חובתו יהא לנדבה, לרבי אסור לערב חובה בנדבה. ולחכמים צריך לקמץ ב' קומצים אחד לחובה ולנדבה לנדבה - ואין חשש שקומץ מזה על זה, שתהלה בדעת כהן שמה שיעלה בידו בקומץ הראשון הוא מחלק החובה והשני מחלק הנדבה, ואינו יכול להקטיר קומץ הנדבה ראשון - שמא הכי חובה וחסרו השירים בין קמיצה לנדבה, שאין מקטיר קומץ עליהם. רק מקטיר קומץ של חובה ואחר כך קומץ הנדבה, וכדי שלא יעבור על כל שהוא ממנו לאישים הרי הוא בכל תקטרו מתנה בתנאי שגם הכל היה חובה - הוא מעלה קומץ זמני לשם עצים, וכדעת רבי אליעזר שאמר לריח ניחוח אין אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים.

דף ק"ו - ע"ב

אין לפרש שלכולי עלמא מותר לערב חובה בנדבה, רק שרבי חולק על רבי אליעזר ולדעתו אי אפשר להתנות שירקב לעצים, ולכן לא יוכל להקטיר קומץ הנדבה - שהרי יכול להביא 60 בכלי אחד, ועוד עשרון בכלי נוסף, ולקמץ מהכלי שיש בו 60 לחובה, ועוד קומץ מהיחיד על הנדבה שבשני הכלים.

לרבה: בין לרבי ובין לחכמים מותר לערב חובה בנדבה, ואפשר להתנות כרבי אליעזר, רק נחלקו כמה שמן מביאים ממנחה של יותר מעשרון - לחכמים מביא לכל עשרון לוג שמן, ולכן יכול להתנות שהיתר על חובתו יהא לנדבה, רבי סובר כרבי אליעזר בן יעקב שלעולם מביא לוג אחד של שמן, וכיון שאיני יודע אם מנחה אחת היא ששמנה לוג או שתי מנחות שביניהם שתי לוג, וכן כן, לא להא, צריך להביא שישים מנחות.

לרב אשי: כמו שנחלקו בנדר שור קטן לקרבן אם יכול לצאת בשור גדול - לחכמים יצא, ולכן גם במנחה יכול לחכמים להביא מנחה גדולה יותר מנדרו, ולרבי לא יצא, ולכן אינו יכול לרבי להביא מנחה גדולה יותר. והוצרכו לחלוק במנחה וגם בהמה - שאם נחלקו רק במנחה היינו אומרים שדווקא בזה שהקומץ שיהא לגדולה וקטנה סוברים חכמים שיצא, אבל בהמה שהאימורים של גדול מרובים מאימורים של קטן מודים שלא יצא, ואם נחלקו רק בהמה היינו אומרים שבמנחה שהקומץ שווה מודר רבי שיצא.

משנה האומר הרי עלי עצים - לא יפחות משני זזירים.

האומר הרי עלי לבונה - לא יפחות מקומץ. שנאמר 'הריים ממנו בקומצו מסולת המנחה ומשמנה, ואת כל הלבונה' - מקיש לבונה להרמת מנחה שהיא קומץ.

האומר הרי עלי זהב - לא יפחות מדינר זהב.

האומר הרי עלי כסף - לא יפחות מדינר כסף.

האומר הרי עלי נחשת - לא יפחות ממעה כסף.

האומר לאחד שנדר שפיש בשעת נדרו כמה יביא ואינו זוכר כמה פירש - יביא עד שיאמר לא לאחד התכוונתי.

חמשה קמצים הם: א. האומר עלי לבונה - לא יפחות מקומץ, ב. המנדב מנחה - יביא עמה קומץ לבונה, ג. המעלה את הקומץ - בחוץ חיב, ד. ה. שני בזיכים של לחם הפנים טעונים שני קמצים.

'קרבן' - מלמד שמנדבים עצים, וכמה? שני זזירים. וכן נאמר 'ההגורלות הפלנו על קרבן העצים'.

עצים - לרבי: נחשב כמו קרבן, וטעונים מלח, והגשה. רבא: הוסיף שטעונים קמיצה לרבי. רב פפא: הוסיף שצריכים עצים לרבי.

האומר הרי עלי למזבח - יביא לבונה, שרק היא קריבה לגמרי במזבח. שהרי עולה - עורה לכהנים. עולת העוף - מוראתה ונוצתה אינה קריבה. נסכים - לשיתין ולא על המזבח עצמו. ואמנם יש מנחת נסכים שקריבה לגמרי, אבל כיון שיש מנחה שהכהנים אוכלים שייריה אין זה דבר פסוק.

פירש בשעת נדרו מה יביא למזבח ושכח - יביא מכל דבר שקרב למזבח.

שינוי במשנה הרי עלי זהב - לא יפחות מדינר זהב, והוא דווקא אם אמר מטבע זהב, והמטבע הפחות הוא דינר, שאין עושים פרוטה מזוהב. אבל אם אמר זהב סתם יכול להביא חתיכת זהב קטנה.

שינוי במשנה הרי עלי כסף - לא יפחות מדינר כסף, והוא דווקא אם אמר מטבע כסף, ובמקום שאין מצויות פרוטות מכסף. אבל אם אמר כסף סתם יכול להביא חתיכת כסף קטנה.

שינוי במשנה הרי עלי נחושת - לת"ק: לא יפחות ממעה כסף, לרבי אליעזר בן יעקב (ברבייתא): לא יפחות ממזלג קטנה של נחושת, שראוי לחטט בה פתילות ולקבץ נרות.

האומר הרי עלי ברזל - לא יפחות ממגרש עורבים שהיה אמה על אמה.

מנחות דף ק"ו. יום ג' פרשת אמור - י"א אייר תשפ"ו

דף ק"ו - ע"א

משנה האומר הרי עלי יין - לא יפחות 3 לוג. שנאמר ארזח - מלמד שמתנדבים יין לבדו, 3 לוג כפחות שבנסכים, יהיה - מלמד שאם רצה יכול להוסיף. ככה - מלמד שאינו יכול לפחות משלושת לוג.

האומר הרי עלי שמן - לחכמים: לא יפחות מלוג, לרבי: 3 לוג. ונחלקו בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה, שהרי המקור שיכול לנדב שמן לבד הוא ממנחת נסכים שנאמר בה 'קרבן' - מה מנחה מתנדבים בפני עצמה גם שמן כן, 'לחכמים' דון מינה ומינה - ובמנחה מביאים לוג שמן, ולכן גם המנדב שמן מביא לוג. 'לרבי' - דון מינה ואוקי באתרה, מה מנחה מתנדבים גם שמן מתנדבים, ואוקי באתרה - כנסכי יין 3 לוג. ורב פפא רצה לומר שרבי נחלק משום שלמד נדבת שמן מהנאמר ארזח האומר בנסכים ולא ממנחה, אבל חזר בו מחמת בריות המפורש שלמד זאת ממנחה.

פירש בשעת הנדר כמות יין או שמן, ושכח - יביא כיום מרובה, והיינו כיום טוב ראשון של חג הסוכות שחל להיות בשבת, שמביאים נסכים 13 פרים, לאילים 2, ולכבישים - 18.

דף ק"ו - ע"ב

משנה האומר הרי עלי עולה - לחכמים: יביא כבש שהיה במקומו הפחות שבקרבן. לרבי אלעזר בן עזריה: תור או בן יונה שהיה במקומו הפחות שבקרבן. ולא נחלקו, אלא שכל אחד נקט הפחות חשוב במקומו. פירש בשעת הנדר מהבקר ושכח - יביא פר ועגל. פירש בהמהמה ושכח - יביא פר, עגל, איל, שעיר, גדי וטלה. אינו זוכר כלל מה פירש - מוסיף על כל המינים האלו גם תור ובן יונה.

האומר הרי עלי תודה ושלמים - יביא כבש. פירש מן הבקר ושכח - יביא פר ופרה עגל ועגלה. פירש מן בהמה ושכח - יביא פר ופרה עגל ועגלה איל ורחלה שיעיר ושעירה גדי וגזירה טלה וטלייה.

האומר הרי עלי שור - יביא הוא ונסכים במנה. עגל - יביא הוא ונסכים בחמש סלעים. איל - יביא הוא ונסכים בשתי סלעים. כבש - יביא הוא ונסכים בסלע. (ושיעורים אלו נתפרש בתורה שבעל פה).

האומר הרי עלי שור במנה, או עגל בחמש, או איל בשתיים, יביא הבהמה עצמה בסכום שנדר חוץ מנסכים.

האומר הרי עלי שור במנה והביא שני שזורים במנה - לא יצא, ואפילו כל אחד מנה חסר דינר. אמר הרי עלי שור שחור והביא לבן, או להיפך, וכן אמר הרי עלי שור גדול והביא קטן - לא יצא.

אמר הרי עלי שור קטן והביא גדול - לחכמים: יצא, לרבי: לא יצא.

אמר הרי עלי עולה בסלע למזבח - יביא כבש, שאין לך דבר שקרב בסלע לגבי מזבח רק כבש. פירש מה יביא בסלע והוא - יביא מכל דבר שקרב למזבח בשווי סלע. פירש שיביא מהבקר ושכח - יביא פר ועגל, והוא לרבי, לחכמים: די שיביא פר, שסוברים שאם נדר קטן והביא גדול יצא.

מנחות דף ק"ח. יום ד' פרשת אמור - י"ב אייר תשפ"ו

דף ק"ח - ע"א

ששה שופרות (קופות) היו במקדש למעות נדבה שמהם מקריבים עולות לקיץ המזבח:

לחזקיה: חכמים יתיקנו כנגד ששה בתי אבות הכהנים שבכל שבוע, שיהא שלום ביניהם. לרבי יוחנן: כיון שהגדלה מרובה שופרות מרובים כדי שלא יתעבד המעות.

לזעירי: כנגד פר ועגל איל וכבש גדי ושעיר, וכרבי שהנדר קטן והביא גדול לא יצא.

לרב פדי: כנגד הפרים (חטאות ציבור שאבדו, והפריש אחרים תחתיהם ונמצאו הראשונים, שירעו עד שישתאבו ויפלו דמיהם לנדבה), והאילים (אשם מזילות ואשם מעילות שאבדו והפרישו אחרים תחתיהם, ונמצאו הראשונים וכו'), והכבשים (לאשם נזיר ואשם מצורע, שאבדו ונמצאו), והשעירים (חטאות הציבור שאבדו או נמצאו), והמתרות (שהפריש מעות לקרבן והזולו בהמות ונתירו מעות), והמעה (קלבון שמוספים שנים ששקלו בשותפות, וכדעת רבי אליעזר שהוא לנדבה).

אמוראים לא פירשו חזקיה - שאין חוששים למריבה כיון שכל אחד מקריב מה שנפל ביומו. לא פירשו רבי יוחנן - שאין חוששים לעיפוש. לא פירשו זעירי - שאין להעמיד המשנה כדעת יחיד (רבי). לא פירשו כבש פדא - שהרי שאר חמשת הקופות (מלבד ששה אלו) היו של מותרות, וכן מה שאמר 'מעה' - סוברים כרבי מאיר שהקלבון הלך למקום השקלים, ושלא כרבי אליעזר שהלכו לנדבה.

לשמואל ורבי אושעיא: חמשת שופרות - היה כנגד מותר חטאת, ומותר אשם, ומותר אשם נזיר, ומותר אשם מצורע, ומותר מנחת חוטא, שופר שיש - לשמואל: מותר עשירית האיפה של כהן גדול, שהרי לקינים כבר נשנה שופר קודם לכן. לרבי אושעיא: מותר קינין, שהיה שופר לקינים ושופר למותר קינין, וסבר שמונת עשירית האיפה של כהן גדול ירקב.

שינוי בריותא: מותר מנחת נדבה מותר מנחה ירקב, לרב חסדאי: מותר מנחת חוטא - נדבה, מותר עשירית האיפה של כהן גדול - ירקב. לרבה: גם מותר עשירית האיפה של כהן גדול - נדבה, מותר לחמי תודה - ירקב.

שינוי בריותא: מותר שקלים - חולין, מותר עשירית האיפה וקיני זבים וזבות וקיני וילדות וחייתא ואשמות - נדבה, לסוברים שעשירית האיפה של כהן גדול ירקב, כוונת הבריותא למנחת חוטא שהיא באה עשירית האיפה.

נאמר במנחת חוטא: לא ישם עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא - ללמד לעשירית האיפה של כהן גדול שאינה קרויה חטאת וטעון לבונה. ואמר רב נחמן בר יצחק שיש ללמוד מכאן כדברי אמוראים שמותהר ירקב - שהרי אינה קרויה חטאת (שמונת חטאת נדבה).

משנה: הקדיש שור לעולה ונפל בו מום - להכמים: אם רצה יביא בדמיו שנים, ואינו דומה לנדר שור במנה שאינו יכול להביא שנים במנה, שהרי הקדיש השור (ונפל בו מום) ולא קיבל נדר על עצמו. והוא בין אם אמר שור זה עולה ובין אם אמר שור זה עלי עולה (שעלי להביא), אבל אם אמר שור זה דמיו עלי עולה - הוקבע לקרבן אחד. רבי: אוסר - שסובר שהנדר קטן לא יביא גדול, וגם אם נפל בו מום לא ישנה לכתחילה מהנדבה. (ומה שלא חילק במשנה אלא אחר הדין השני דלהלן - המתין לחכמים עד שייסיימו דבריהם ויחלוק על שני הדברים).

הקדיש שני שזורים לעולה ונפל בהם מום - להכמים: רצה יביא בדמיהם אחד, רבי: אוסר, שזה כמו שנדר גדול ומביא קטן, וגם בנפל בו מום לא ישנה לכתחילה מנדרתו.

הקדיש איל לעולה ונפל בו מום - להכמים: אם רצה יביא בדמיו איל, רבי: אוסר.

הקדיש כבש לעולה ונפל בו מום - להכמים: אם רצה יביא בדמיו איל, רבי: אוסר.

שנינו בבביתא: א. הקדיש שור לעולה ונפל בו מום - לא יביא בדמיו איל אבל מביא בדמיו שני אילים, רבי: אוסר משום שאין בילה לשני המנחות שצריך להביא עם שני האילים. וזה תנא אחר בדעת חכמים - שהרי לדעת התנא במשנה יכול לשיטתם להביא גם איל אחד. וזה תנא אחר בדעת רבי יהודה - שהרי לדעת התנא במשנה שיטת רבי יהודה בכל אופן שצריך לכתחילה להביא אותו מין שנדר. ב. שאם לא נפל מום, רק נדר עגל והביא פר, או נדר כבש והביא איל - יצא. והוא כדעת חכמים שחולקים על רבי, וסוברים שהנדר גדול והביא קטן יצא.

משנה: האומר אחד מכבשי או משזורי הקדש, היו לו שנים - הגדול שבהם הקדש, שהמקדיש בענין יפה מקדיש. היו לו שלשה - בינוני קדוש. אמר לאחר שנדר שפירש איזה מהם הקדש ושכח, או שאמר לי אבא ואני יודע מה - הגדול שבהם הקדש.

אם יש לו שלשה קדוש הינוני - הכוונה שגם הוא בספק הקדש, שלגבי קטן עין יפה הוא, ולכן ממתין עד שיגמם בינוני ומחלל קדושתו על הגדול. והוא אם אמר אחד משזורי הקדש, אבל אם אמר שור בשזורי הקדש - קדוש רק הגדול שבהם שכוונתו לשור המשובח.

האומר לחבירו בית בביתני אני מוכר לך מראהו עליה: בתחילה - פירשו שהכוונה למעולה, שבביתם, וכמו שאמרו לגבי שור בשזורי. למסקנא - הכוונה לעליה שהיא גרועה, משום שבמכירה יד בעל השטר על התחונה.

האומר שור בשזורי הקדש וכן בשור הקדש שנתערב באחרים - הגדול שבהם הקדש וכולם ימכרו לצורכי עולות ודמיהם חולין, ופירשו שכוונת התנא להשוות שני האופנים רק לגבי הדין שהגדול הקדש, אבל מה שכולם בכלל הספק וימכרו וכו' הוא רק באופן שנתערב באחרים.

אמר בית בביתני אני מוכר לך ונפל - מראה לו נפול, עבד בעבדיי אני מוכר לך ומוט - מראה לו מת, ואין אומרים שהכוונה למשובח, שבמכר יד בעל השטר על התחונה.

מנחות דף ק"ט. יום ו' פרשת אמור - י"ג אייר תשפ"ו

משנה: האומר הרי עלי עולה - יקריבה במקדש, ואם הקריבה בבית חנוני לא יצא. אמר הרי עלי עולה שאקריבה בבית חנוני - לת"ק: יקריבה במקדש, ואם הקריבה בבית חנוני יצא, והגם שהרי זה כהריגה בעלמא - לרב המנוגא ורבי יוחנן: נעשה כאומר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריות, ואכן חייב כרת על השחיטה משום שחוטף חוץ. לרבי: נתכווין לדורון, ואם אין די בהקריבה בבית חנוני אינו רוצה לטרוח יותר, וממילא לא חלה על זה קדושה כלל, ואינו חייב עליה משום שחוטף חוץ. לרבי שמעינן: אין זו עולה.

אמר הרי עלי עולה שאקריבה במדבר - והקריבה בעבר הירדן, יצא וענוש כרת. והוא כרב המנוגא ורבי יוחנן.

האומר הריני נזיר - יגלח במקדש, ואם גלח בבית חנוני - לא יצא. אמר הריני נזיר שאגלה בבית חנוני - לת"ק: יגלח במקדש, ואם יגלח בבית חנוני - יצא, שהתכווין רק לצער עצמו מהיין, ואם אין די בגילוח בבית חנוני אינו רוצה לטרוח יותר. לרבי שמעינן: אינו נזיר.

משנה: הכהנים ששימשו בבית חנוני או לעבודה זרה - לא ישמשו במקדש שבירושלים. שנאמר 'אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה' בירושלים כי אם אכלו מצות בתוך אחיהם' - הרי אלו כבעלי מומים, שחולקים ואוכלים אבל לא מקריבים.

כהן שישחט לעבודה זרה - כשר לעבודה במקדש וקרבו ריח ניחוח, שנאמר יען אשר ישרתו אותם לפני גילוליהם... ולא יגשו אלי כהן לי, רק אם עשה שירות, ושחיטה אינה שירות. לרב נחמן: גם במזיד, לרב ששת: רק בשוגג ולא במזיד משום שנעשה משרת לעבודה זרה.

כהן שעבד עבודת כוכבים ושב קרבנו ריח ניחוח. לרב נחמן: אין לפרש בשוגג - שהרי שב ועבודה הוא, ואין לפרש ברק במזיד - שגם אם שב פסול לעבודה כיון ששירת לעבודה זרה, ועבד הכהן מדובר בשוחט במזיד ושב. לרב ששת: 'ושב' הוא ששב מעיקרו - ששחט בשוגג, אבל אם לא שב מעיקרו אלא הזיז, גם אם שב - אין קרבנו ריח ניחוח.

כהן שזרק לעבודה זרה בשוגג - לרב נחמן: כשר לעבודה במקדש וקרבו ריח ניחוח. שנתניא וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטא ששוגג - מלמד שכהן שחטא בעבודה זרה בשוגג מתכפר על ידי עצמו, ובהכרח הכוונה שחטא בזיקה, שאם בשחיטה גם מזיד כשר (לשיטתו). לרב ששת: אין קרבנו ריח ניחוח. (הברייתא שהביא רב נחמן - בשוחט בשוגג, שאם במזיד פסול לשיטתו), שנאמר והיו לבית ישראל למכשול עון - או מכשול [שוגג] או עון [מזיד]. לרב נחמן - מכשול של עון.

השתחוהו או הודה לעבודת כוכבים - לרב נחמן: כשר לעבודה במקדש וקרבו ריח ניחוח. לרב ששת: אין קרבנו ריח ניחוח.

רב ששת משימע ארבעת הלכות: שאם אמר רק זרק בשוגג - היינו אומרים שדווקא בזה החמיר כיון שעשה מעשה שירות, אבל שחט שלא עשה שירות כשר גם במזיד. ואם אמר רק שני אלו - היינו אומרים שהחמיר רק בזה כיון שעבד עבודה, אבל אם השתחוהו כשר. ואם אמר שלושה אלו - היינו אומרים שרק השתחוהו שעשה מעשה, אבל הודה שרק דיבר כשר, לכן הוצרך להשימע שגם בזה פסול.

במשנה משמע שביט חנוני איננה עבודה זרה, ונחלקו בזה תנאים, שכך היה מעשה: בשנה שמת שמוען הצדיק אמר שבשנה זו ימות/ מפני שבכל יום הכפורים נודמן לו זקן לבוש לבנים ונתעטף ונכנס עמו ויצא עמו/ ובשנה זו נודמן זקן לבוש שחורים ונתעטף שחורים ונכנס עמו ולא יצא/ ואכן לאחר חג הסוכות חלה שבעת ימים ומת, ומאז נמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם - בשעת פטירתו אמר להם: חנוני בני ישמש תמותי. לרבי מאיר: חנוני ישמש, ושמעני אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ומצא קינא בו ואמר לו בא ואלמדך סדר עבודה, הלבישו בגד עור וחגרו בצילצול והעמידו אצל המזבח, ואמר לכהנים: ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו, ביום שאשתמש בכהונה גדולה אלבש בגדיך, ביקשו הכהנים להרוג את חנוני, וברח לאלכסנדריא של מצרים ונבנה שם מזבח והקריב עליו קרבנות לעבודה זרה/ וכששמעו חכמים בדבר אמרו: מה זה שלא ירד לה כך, היורד לה על אחת כמה וכמה/ לרבי יהודה: לא קיבל עליו חנוני הכהונה גדולה כיון שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומצא, אך חזר ונתקנא בשמעני, אמר לו: בא ואלמדך סדר עבודה וכו'/ ביקשו הכהנים להרוג את שמעי, לרבי להם שחנוני ציווהו לכך, ביקשו להרוג את חנוני, ברח לבית המלך ורצו

אחרי, כל הרואה אותו אומר זה הוא זה הוא, הלך לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח והקריב עליו לשם שמים, שנאמר 'ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים ומצבה אצל גבולה לה'. וכששמעו חכמים בדבר אמרו: ומה זה שברח ממנה כך, המבקש לרדת אליה על אחת כמה וכמה.

אמר רבי יהושע בן פרחיה: קודם שעליתי לגדולה כל האומר עליה לה - אני כופת ונותנו לפני הארי, עתה שעליתי כל האומר לי לירד ממנה - אני מטיל עליו קומקום של חמין, שהרי שאול ברח ממנה, וכשעלה בקש להרוג את דוד.

מנחות דף ק"י. יום ו' פרשת אמור - (פסח שני) י"ד אייר תשפ"ו

לאחר מפתל סנחריב יצא חזקיה ומצא בני מלכים שיושבים בקרונות זהב, הדרים שלא לעבוד עבודה זרה, שנאמר ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען ונשבעות לה' צבאות, הלכו לאלכסנדריא של מצרים ובנו מזבח והעלו עליו לשם שמים, שנאמר ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים. והוא כרבי מאיר (ק"ט - ע"ב) שהפסוק אינו מדבר בבית חנוני - שלדעתו היה בית עבודה זרה ולא להשם.

'עיר ההרס יאמר לאחת' - היינו בית שמש שהיא אחת מחמשת הערים, שהרי 'הרס' היינו שמש כאמור 'האומר לחרס ולא יזרח', וכן מתפרש כפשוטו - שעתידה להיחרס.

'הביאי בני מרחוק' - אלו גלויות של בבל שדעתם מיושבת עליהם, ככנים, ו'בנותי מקצה הארץ' - אלו גלויות של שאר ארצות שאין דעתם מיושבת עליהם, ככנות.

אמות העולם שמצור ועד קרטיגיני - מכירים את ישראל וגם את אביהם שבשמים. מצור כלפי מערב ומקרטיגיני כלפי מזרח - אין מכירים את ישראל ולא את אביהם שבשמים. ומה שנאמר 'ממזרח שמש ועד מבוא גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה' - היינו שקוראים להשם 'אלהא דאלהא', שמאמינים בעבודה זרה וככיכול השם יתברך מעל אליהם.

'בכל מקום מוקטר מוגש לשמי' - אינו יכול להתפרש כפשוטו, שהרי לא בכל מקום כן הוא, רק הכוונה לתלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום - מעלה אני עליהם כאילו מקטירים ומגישים לשמי. 'זמנחה טהורה' - הלומד תורה בטהרה, שנושא אשה ואחר כך לומד תורה.

'שיר המעלות הנה ברכו את השם כל עבדי השם העומדים בבית השם בלילות' - אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה, מעלה עליהם הכתוב כאילו עוסקים בעבודה.

'לעולם זאת על ישראל' - לרב: זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן. לרבי יוחנן: אלו תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה, מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש ביניהם.

'זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם' - לריש לקיש: כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. לרבי: אם כך היה צריך לומר 'עולה ומנחה וחטאת ואשם', רק כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם.

'זאת תורת החטאת' 'זאת תורת האשם' כל העוסק בתורת חטאת - כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם - כאילו הקריב אשם.

משנה: נאמר בעולת בהמה ובעולת העוף ובמנחה 'אשה ריח ניחוח' - לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שישווין לבו לשמים. אמוראים הביאו עוד מקורות: 'מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל'. 'ברבות הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליו'.

בכל הקרבנות לא נאמר שם א-ל ואלוקים רק שם ה' - שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק שיש חס ולחילה הרבה רשויות.

שמוא תאמר לאכילה הוא צריך? תלמוד לומר 'אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלוואה', ונאמר 'כי לי כל חיתו יער בהמות בהרי אלף, ידעתי כל עוף הרים וזיו שדי עמדי, האוכל בשר אבירים ודם עתודים אשתה', לא אמרתי אליכם זבחו כדי שתאמר אעשה רצונו ויעשה רצוני.

'לרצונכם תזבחוהו' - א. לא לרצוני אתם זובחים אלא לרצונכם אתם זובחים. ב. לדעתכם זבחו, ללמד שהמתעסק בקדשים פסול, והוא לעכב, שהרי למצוה כבר נאמר 'ושחט את בן הבקר' - שתהא שחיטה לשם בן בקר.

הדרן עלך פרק הרי עלי עשרון וסליקא לה מסכת ענחות

הדרן עלך מסכת ענחות והדרן עלך, דעתן עלך ודעתן עלך, לא נתנשי ענג ולא נתנשי ענג בעלמא

הדין ודאתי.